

ლიტერატურა Literature

ადამიანი - „უფლის მევალე“

ეკა ორაგველიძე

თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
a-mail: eka.oragvelidze389@hum.tsu.edu.ge

დავით გურამიშვილის პოეტური გარჯის უმთავრესი მიზანი საკუთარი თავის შემეცნებაა. ამდენად, „დავითიანში“ მკაფიოდ იკვეთება პოეტის ლირიკული „მე“. თვითშემეცნების აუცილებელი პირობა ადამიანური ყოფის საზრისზე დაფიქრებაა. პირველმამისგან კაცობრიობამ ღვთის ხატება და აგრეთვე ცოდვილი ბუნება იმემკვიდრა. პირველცოდვის ტყვეობისაგან ქრისტემ ყველა ადამიანი გამოისყიდა. მან კაცს „ძველი ვალი“ გადაუხადა. „დავითიანი“ ამგვარ ქრისტიანულ სწავლებაზეა დაფუძნებული. ერთი მხრივ, პოეტი აღნიშნავს, რომ, უპირველესად, ღმერთმა აიღო თავისი ქმნილების გადარჩენის ვალდებულება. თავის მხრივ, დავით გურამიშვილს მიაჩნია, რომ ღვთისაგან ორი რამით არის დავალებული: პოეტი, ვითარცა კაცი, უფლის წინაშე მოვალეა, რადგან მის ხატად და მსგავსად არის დაბადებული. ადამიანის ღვთისადმი მოვალეობის მეორე მიზეზი ცოდვათა გამოსყიდვა და დაზიანებული, შებღალული ხატების აღდგენაა. ახალმა აღთქმამ „ახალი ვალი“ დააკისრა კაცობრიობას. „ახალი კაცის“ უმთავრესი დანიშნულება, განდრთობა-განსრულება, უპირველესად, საკუთარ თავში სწორედ ღვთის ხატება-მსგავსების აღმოჩენით იწყება, შემდეგ - ადამური თუ პირადი ცოდვების მონანიებით, საბოლოოდ კი პიროვნული სრულყოფის გზაზე სიყვარულით მავალი პიროვნება ხვდება ღმერთს.

დავით გურამიშვილის ლირიკული გმირიც იწყებს „განდრთობისთვის“ გარჯას. პოეტი განიცდის ადამის ცოდვას, ამავე დროს მისი ლირიკული სუბიექტი ძე-შეცდომილის მწუხარე განცდით გოდებს. იგი სასოებით მოელის შენდობასა და ისევ ღვთაებრივი ნათლის „ქურქით“ შემოსვას ითხოვს.

ლიტურგიკული აზროვნების ამგვარი პრინციპი დავით გურამიშვილის შემოქმედებაში, უპირველესად, წმ. პავლე მოციქულის ნააზრევს ეყრდნობა, რომლის თანახმად, ადამიანი

თანაჯვარცმით მოიპოვებს ქრისტესში სიცოცხლეს. ამგვარი კონცეფცია ვლინდება ძველ ქართულ სასულიერო პოეზიაშიც. აღსანიშნავია, რომ პოეტის ლირიკული გმირი სათქმელში ჩაენაცვლება ადამს, მის გლოვას საკუთარ ტრაგედიად იხდის და ამ გზით ცდილობს პიროვნული „მეს“ დამკვიდრებას.

საკვანძო სიტყვები: დ. გურამიშვილი, ლირიკული მე, ადამის ცოდვა

ქართული სიტყვა „ადამიანი“ ნათლად გადმოსცემს პირველი მამისგან მომდინარეობის ისტორიას. კაცობრიობამ ადამისგან ღვთის ხატება იმემკვიდრა, რადგან ღმერთმა ადამი თავის ხატად და მსგავსად შექმნა: „და შექმნა ღმერთმა კაცი სახედ თვისად და ხატად ღმრთისა შექმნა იგი“ [დაბად. 1, 27]. კაცი შეიქმნა, რათა „მთავრობდეს“ [დაბად. 1,26]. იგი იყო გვირგვინი, ბატონ-პატრონი უთვალავი ფერით მორთული სამყაროსი. ამდენად, ადამიანი თავისთავად კეთილია, უფლის შვილია, სიკეთის ქმნილებაა. „ადამიანის ღვთის ხატობის პრობლემა ქრისტიანული ანთროპოლოგიის მთავარ თემად იქცა“ [ფარულავა, 2002:38]. წმ. გრიგოლ ნოსელის განმარტებით, „კაცი არა ბოროტ არს, რამეთუ ვითარცა ბოროტ იყო მსგავსებაი იგი ჭეშმარიტისა მის კეთილისაი“ [გრიგოლ ნოსელი, 2006:18]? ადამიანის შემოქმედი კი ბრძენი ხელოვანია. წმ. გრიგოლ ნოსელი ნაშრომში „კაცისა შესაქმისათჳს“ ხატოვნად შენიშნავს: „და ვითარცა-იგი შექმნიან ხუროთა ჭურჭერი მსგავსად საჭმარებისა მათისა და განიჭედის სიბრძნით, ესრეთვე შემოქმედმა ბუნებისა ჩუენისამან, დამზადებულმან ბრძენმან დაჰზადა, ვითარცა ჭურჭერი სამეუფოდ სათნოვებითა სულისადათა და შემკობილებითა გუამისადათა, რადათა ეგებოდის ყოფად ჭურჭრად სამეუფოდ“ [გრიგოლ ნოსელი, 1979:74].

წმ. იოანე ოქროპირის სწავლებით, ღმერთმა თავისი ცხოველმსყოფელი სულით თიხისგან შექმნილ ადამიანს ღვთაებრივი ძალმოსილება მიანიჭა: „...თიხისანი იყვნეს და რკინად გარდააქცივნა იგინი სულმან წმიდამან და ვერა რამან სძლია მათ“ [იოანე ოქროპირი, 1905: 63]. ამ ჭეშმარიტების გამომხატველია წმ. დავით წინასწარმეტყველის ლოცვა: „მიხსენ მე თიხისაგან, რადათა არა დავინთქა“ [ფს. 68,14]. მეფე-პოეტი მადლიერებით ევედრება გამჩენს: „აღავსე პირი ჩემი ქებითა“ [ფს. 70,8]. ადამიანი სულიწმინდის ტაძრადაც მოიხსენიება. წმ. პავლე მოციქული ქადაგებს: „არა უწყითა, რამეთუ ტაძარნი ღმრთისანი ხართ, და სული ღმრთისა და დამკვდრებულ არს თქუენ შორის“ [I კორინთ. 3, 16]?

დავით გურამიშვილი საწუთროსა და კაცის გაბაასებისას გადმოსცემს ამ ძველ ბიბლიურ ჭეშმარიტებას. ადამიანი ეპაექრება წუთისოფელს: „კაცმა თქვა: ღმერთმა დამზადა თავის მსგავსებით მეფედო, მე შენი თავი ყრმად მომცა, მოსამსახურედ, სეფედო“ [გურამიშვილი II,

2013:25]. გამჩენმა ყველა ქმნილება ადამიანის სამსახურში ჩააყენა, პოეტის თქმით, „ღმერთმან ქვეყნად რაც მოჰფინა, ყველა ჩვენთვის განაჩინა“ [გურამიშვილი I, 2013:39]. ამ განუსაზღვრელი წყალობის სანაცვლოდ კი კაცი ვალდებულია, მადლიერი იყოს და თავისი გულის სამსხვერპლოზე ლოცვა აღავლინოს. ხატება-მსგავსებით დაჯილდოებული პოეტის ლირიკული გმირი ამგვარად მოიხსენიებს შემოქმედს: „ჩვენო გამაკაცებელო, შემქმნელ-დამბადეო“ [გურამიშვილი I, 2013:94]! პოეტი მოძღვრავს თავის მკითხველს: „ის გწამდეს, ვინც რომ დაგბადა, მოგცა ჭკუა და გონია“ [გურამიშვილი I, 2013:92]. მადლიერებით აღვსილი კი თავადაც ქების სურვილს გამოხატავს: „ჩემსა კაცად მხატველს, მსახველს, რაც მე ძალმიცს, გიქებ სახელს“ [გურამიშვილი I, 2013:187].

ადამიანი ღვთის ხატებასთან ერთად პირველცოდვის მოზიარეცაა. გარდა ღვთისშვილობისა, კაცობრიობამ ადამისგან ცოდვილი ბუნებაც იმემკვიდრა და წარმავლობა შეიძინა: „რამეთუ კაცისა მიერ იყო სიკუდილი“ [I კორინთ. 15, 2]. სინანულით, ლოცვით, ქრისტიანული სათნოებებით ცხოვრებით ადამიანი უნდა დაბრუნდეს თავის მარადიულ სამშობლოში - სამოთხეში. „და ვითარცა-იგი ადამის გამო ყოველნი მოსწყდებიან, ეგრეთცა ქრისტეს მიერ ყოველნი ცხოველ იქმნენ“ [I კორინთ. 15, 22]. წმ. გრიგოლ ნოსელი, განმარტავს რა წმ. პავლე მოციქულის ნათქვამს, დასძენს: „ჯერ-არს, რადთა ზიარ იყოს მის თანა სინანულისაგა ხმაჲ ყოველთაჲვე, რომელნი მის თანა მოვკუდებით“ [გრიგოლ ნოსელი, 2006:48].

„დავითიანი“ ამგვარ ქრისტიანულ სწავლებაზეა დაფუძნებული. პოეტი აღნიშნავს, რომ, უპირველესად, ღმერთმა აიღო თავისი ქმნილების გადარჩენის ვალდებულება. ტყვეობიდან თავის დახსნის და „არსობის პურის“ მოსურნე ლირიკული გმირი თავის „იამბიკოში“ (კიდურთმწერლობა „მამაო ჩვენო“) ამგვარად ლოცულობს: „მომეც, გვედრებ, შენი ვალი გარდაიხადეო“ [გურამიშვილი I, 2013:95]! საქრისტიანოში გადასული ავტორი კი იმედიტა და მადლიერებით შენიშნავს: „გარდაიხადა უფალმან, ჩემი ემართა რაც ვალი“ [გურამიშვილი I, 2013:117]. თავის მხრივ, დავით გურამიშვილს მიაჩნია, რომ ღვთისაგან ორი რამით არის დავალებული: პოეტი, ვითარცა კაცი, ვალშია ღმერთთან, რადგან მის ხატად და მსგავსად არის დაბადებული; მუდამ ახსოვს ის, ვინც სხვა სიკეთესთან ერთად ჭკუა-გონება მისცა, ამიტომაც სურს, მადლიერებით განიმსჭვალოს მის მიმართ: „რით გარდვიხადო მე, ღმერთო, ეგვეითარი ვალობა, რაც შენ მომაგე სავსებით ურიცხვი შენი წყალობა“ [გურამიშვილი I, 2013:116]?

ადამიანის უფლის წინაშე მოვალეობის მეორე მიზეზი ცოდვათა გამოსყიდვაა. ადამის დაცემის შედეგად მასში შეიბღალა ღვთის ხატი და სრულიად შეიცვალა კაცობრივი ბუნება. „მსგავსებისაგან დავაკლდიო“ [აღმაშენებელი, 1989:12], - გოდებს წმ. დავით აღმაშენებელი თავის პოეტურ ქმნილებაში „გალობანი სინანულისანი“. სინანული ადამის ცოდვის თანაგანცდაში

გამოიხატება. დავით გურამიშვილიც წარმოაჩენს დაცემული, მგლოვიარე პირველმამის ლირიკულ სახეს და მის მოთქმას საკუთარ სათქმელად იხდის: „დღესა, თუ ხვალე ჩემი მოვალე მომასწრობს მალე, ვერცად ვემალე“ [გურამიშვილი II, 2013:16]. საღვთო „ვალის“ გადახდა სულიერი მოშურნეობა და ღვაწლია. ტყვეობიდან გაქცეული, თავისუფლების დაუოკებელი სურვილით გულანთებული პოეტი იმედოვნებს, რომ განსაცდელთა დაძლევათ თავის ვალს გადაიხდის: „გარდავიხადე იქიცა, რაც ღვთისა მედვა ყალანი“ [გურამიშვილი I, 2013:111]. ამასთან, ავტორი გამოარჩევს ამქვეყნიურ მოვალეობასაც. მისი მიზანია, ყმაწვილები დამოძღვროს და საღვთო გზაზე შეაყენოს. შესაბამისად, მკითხველის წინაშე თავისი პასუხისმგებლობაც უმაღლეს ნიშნულამდე აჰყავს: „ყმაწვილის ვალი მკიდია“ [გურამიშვილი I, 2013:18], - წერს პოეტი.

ამქვეყნიური მოვალეობისა და უფლის წინაშე პასუხისმგებლობის განცდა აქვთ „ვეფხისტყაოსნის“ პერსონაჟებსაც. ამ საკითხს საინტერესო გამოკვლევა უძღვნა მკვლევარმა ე. ხინთიბიძემ, რომელიც, განიხილავს რა ტაეპს: „იგია ლხინი სოფლისა, იგია ნივთი და ვალი“ [146], აღნიშნავს, რომ პერსონაჟის (ავთანდილის) გვიანდელი შუასაუკუნეების ფილოსოფიური ტერმინოლოგიით სახელდება („ლხინი“, „ნივთი“, „ვალი“) „არსებობის მიზეზების მეტაფიზიკურ ფილოსოფიას“ [ხინთიბიძე, 2009] უკავშირდება. „ავთანდილი ქვეყნის უმაღლესი ნეტარებაა, იგია არსებობის მიზეზი - მატერიალურიც და დანიშნულებითაც“ [ხინთიბიძე, 2009]. გმირის ფიზიკური, სულიერი და ინტელექტუალური პოტენციალი მისი სრულყოფილებისკენ სწრაფვის აუცილებლობას, ვალდებულებას განაპირობებს.

პირველცოდვის სიმძიმე ყველა კაცს აწევს მხრებზე. მაგრამ უფალმა თავისი განკაცებითა და ჯვარცმით კაცობრიობა გამოისყიდა, გამოიხსნა. ძელიცხოველიც სწორედ იქ აღიმართა, სადაც ადამი იყო დაფლული. ამიტომ ჰქვია ჯვარცმის მთას გოლგოთა - „თხემის ადგილი“. იქ დაღვრილი მართალი სისხლი ადამის საფლავს დაეპკურა და განწმინდა პირველი კაცი, მას „ძველი ვალი“ გადაუხადა. პოეტი წერს: „განიყიდა, ჯვარს ეცვა, ჩვენთვის სისხლი დაღვარა. რასაც ვალით დაგვიხსნა, მის ვახშს გვთხოვენ აღარა“ [გურამიშვილი I, 2013:150]. დავით გურამიშვილის თქმით, ჯვარცმულმა მაცხოვარმა „ემშაკთ დაულპო წერილი, ადამს გარდუწყდა ვალები“ [გურამიშვილი I, 2013:37]. ტყვეობაში მყოფი სინდისისაგან მხილებული პოეტი ღმრთის წინაშე თავის ვალდებულებას გრძნობს: „ჯერ რაც უფალთ ყალანი გედვას, გარდიხადეო“ [გურამიშვილი I, 2013:91]. „ყალანის“ გადახდა კი ტყვეობიდან (სიმბოლურად ცოდვათა ტყვეობიდან) გამომხსნელის ქება-დიდებაა: „ვისაც დავით ხადოდეს, უფლად შენც მას ხადეო“ [გურამიშვილი I, 2013:91]! მაცხოვრის მიერ გამოსყიდული ადამიანის იმედიანი ღაღადისი მოისმის „დავითიანის“ ფინალურ ნაწილში, რომლის მიხედვით, საიქიოს გზაზე შემდგარი ლირიკული გმირი სასოებს,

რომ ქრისტე თავისი პატიოსანი სისხლით გაამსუბუქებს ცოდვით დამძიმებულ „სასწორს“: „გვერდთ, ხელთ, ფერხთ სისხლი შენი სასწორს აბრად შეუდევ, განუმსუბუქე, მძიმე ცოდვანი შეუნდევ“ [გურამიშვილი II, 2013:194].

ახალმა აღთქმამ კაცობრიობას „ახალი ვალი“ დააკისრა. იგი ტკბილი და მსუბუქია და ღვთის რწმენით, სასოებითა და სიყვარულით გადაიხდება. იესო ქრისტე ანუგეშებს მოწაფეებს და მიმართავს: „უღელი ჩემი ტკბილ არს, და ტვირთი ჩემი სუბუქ“ [მათე, 11,30]. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ საუფლო ლოცვის ერთ-ერთი სათხოვარი გამოხსნაა. ერთი მხრივ, უფალი ადამიანს ცოდვათაგან ათავისუფლებს: „და მომიტევენ ჩუენ თანანადებნი ჩუენნი“ [მათე, 6,12]; მეორე მხრივ, კაციც მოვალეა, ღვთის მსგავსად სულგრძელი იყოს: „ვითარცა ჩუენ მიუტევებთ თანამდებთა მათ ჩუენთა“ [მათე, 6,12]. ქრისტეს მიერ დაკისრებული „ვალი“ სათნოებათა აღსრულებით გადაიხდება, ვალმოხდილი კაცი კი სანაცვლო პატივს თავად მაცხოვრისგან მიიღებს. წმ. ბასილი დიდი მე-14 ფსალმუნის განმარტებისას ასკვნის: „კეთილი იმედით უფლისაკენ წარმართე და ქველი საქმეებისათვის ვახშს იქ, ჩვენი უფალი იესო ქრისტესაგან მიიღებ“ [ბასილი დიდი, 2002:77]. ადამიანის უმთავრესი დანიშნულებაა, განიღმრთოს: „იყვენით თქუენ სრულ, ვითარცა მამა თქუენი ზეცათაჲ სრულ არს“ [მათე, 5, 48]. განღმრთობა-განსრულება, უპირველესად, საკუთარ თავში ღვთის ხატება-მსგავსების აღმოჩენით იწყება, შემდეგ - ადამური თუ პირადი ცოდვების მონანიებით, საბოლოოდ კი პიროვნული სრულყოფის გზაზე სიყვარულით მავალი კაცი ხვდება ღმერთს. დავით გურამიშვილის ლირიკული გმირი ასე ნაბიჯ-ნაბიჯ ცდილობს საღვთო გზა-კვალზე დგომას, უფლის ძიებას და ამ მიზნით საკუთარი თავის შემეცნებას. ავტორი თავისი პოეზიით განადიდებს მაცხოვარს, მადლიერებას, სიყვარულს გამოხატავს მის მიმართ. პოეტს ამგვარად სურს „ახალი ვალის“ გადახდა, რაც, მისი თქმით, ქება-დიდებათაა შესაძლებელი: „მსურის ქება და დიდება ნათლისა წარუალისა, მზეთა-მზის ვახში თავს მამეს, მმართვეს გარდახდა ვალისა“ [გურამიშვილი I, 2013:84].

პოეტი თავმდაბლობით აღნიშნავს, რომ რთულია ამ ვალის გადახდა, რადგან არ შესწევს სათანადო ძალა, სრულად გამოთქვას ღვთის დიდებულება, მისთვის შეუცნობელია უფლის გზა:

„რაზომც ენა მუსიკობდეს,

ბრძნად გაქებდეს და გამკობდეს,

გარდიხდის ვერ ახად ვალსა,

ვერ სცნობს შენ გზას და კვალსა“ [გურამიშვილი I, 2013:89].

ადამიანი შეიძლება განუდგეს პირველცოდვას და მაცხოვრის მადლით ნათელდებული ქრისტიანად იქცეს, რაც სულიერი გარდაქმნის, ახალი დაბადების, „ახალი ვალის“ გადახდის საწინდარია. წმ. დავით წინასწარმეტყველი ღმერთთან მყოფ კაცს ღვთაებრივი ნათლის მოსილს

უწოდებს: „შეიმოსეთ ნათელი, ვითარცა სამოსელი“ [ფს. 103, 2]. ეს ნათელი ცოდვილმა ადამმა „განიძარცვა“. უფალმა სამოთხიდან განდევნილს ტყავის სამოსელი უბოძა: „და უქმნა უფალმან ღმერთმან ადამს და ცოლსა მისსა სამოსელნი ტყავისანი და შეჰმოსა მათ“ [დაბ. 3,21]. სიმბოლურია, რომ სინანულის მქადაგებელი წინამორბედი უფლისა უდაბნოში სწორედ ცხოველის ტყავითაა შემოსილი, რაც მინიშნებაა ხსნის სინანულით დასაწყისზე: „ხოლო თავადსა იოვანეს ემოსა სამოსლად მისა თმისაგან აქლემისა და სარტყელი ტყავისაჲ წელთა მისთა“ [მათე, 3,4]. იესოს პატიოსანი სისხლით ჯოჯოხეთის ტყვეობიდან დახსნილი კაცი კვლავ იმოსება ღვთაებრივი ნათლით. ამგვარი კონცეფცია ვლინდება უძღვრები ძის, როგორც ახალი აღთქმის ადამიანის, იგავურ სახეში. მამასთან სინანულით მიბრუნებული ჭაბუკი კვლავ იცვამს იმ „პირველ სამოსელს“: „და ჰრქუა მამამან მისმან მონათა თვსთა, გამოიღეთ სამოსელი პირველი და შეჰმოსეთ მას“ [ლუკა, 15,22]. წმ. პავლე მოციქულის განმარტებით, ზეცა ადამიანისთვის გამზადებული ხელთუქმნელი სახლია, სადაც დაბრუნება ღვთაებრივი ნათლის კვლავ შემოსვას ნიშნავს: „საყოფელი იგი ჩუენი ზეცით გამო შემოსად გუსურის; რომელი-იგი შე-თუ-ვიმოსოთ, არღარა შიშუელ ვიპოვნეთ“ [II კორინთ. 5,2-3]. დავით გურამიშვილი ცდილობს, საღვთისმეტყველო გადმოცემის კვალობაზე გამოხატოს ცოდვამდელი ადამის მდგომარეობა. „ადამისა და ევას ნათლით მოსილობის პერიოდი მთელი კაცობრიობისათვის პირველქმნილია, არქეტიპულია, ზესთასოფლურია, ხოლო ტყავის სამოსლით სამოთხიდან გამოსვლა წუთისოფლისეულია, ღვთიური ბუნებისაგან დაკლებაა, გამიწიერება“ [სულავა, 2005]. ავტორი ამგვარად განასხვავებებს ცოდვამდელი და ცდუნებული კაცის მდგომარეობას: „ოდეს ადამ ბრმად ღმერთმან დაბადა, ნათელი ეცვა ტანთა კაბადა“ [გურამიშვილი II, 013:139], - ამსოფლიური საცდური პირველკაცს სწორედ ნათლის სამოსელს შემოამარცხავს: „რა დაინახეს წითელ-ყვითელი, შემოეცარცვათ ტანთა ნათელი“ [გურამიშვილი II, 2013:141]. პოეტი პირველმამის ცოდვას იზიარებს. აქვე დავით გურამიშვილის პიროვნული „მე“ მე-შეცდომილის მწუხარე განცდითაც გოდებს. იგი სასოებით მოელის შენდობასა და ისევ ღვთაებრივი ნათლის „ქურქით“ შემოსვას ითხოვს:

„ზურგთ მძიმე ტვირთი მკიდია ცოდვისა, არ სუბუქია;

ძე შეცდომილი ვრონინებ, მაზრობს ქარი და ბუქია;

მაცვია ცივი ნაბადი, არა მაქვს თბილი ქურქია.

სჯობს ვეტრფიალო მზეთა-მზეს, მომფინის მზისა შუქია“ [გურამიშვილი I, 2013:84].

ცოდვათაგან განწმენდა სიმბოლურად ისევ ახალი სამოსლით შემოსვას გულისხმობს. პოეტი ევედრება უფალს: „ახლით მმოსე შესამოსლით; არ მათბობს მე ძველი ქურქი“ [გურამიშვილი I, 2013:88]. აღსანიშნავია, რომ ავდარსგადარჩენილი, რომელიც მაღლიერებას

გამოხატავს ღვთისმშობლის მიმართ, წერს: „პერანგი მეცვა ახალი, არ ძველი, მე ტანზე ნარმა“ [გურამიშვილი I, 2013:111].

პოეტი თანაგანცდის პირველცოდვის სიმძიმეს და მოწეული სასჯელიც დამსახურებულად მიაჩნია: „როგორც ვიგემე, ეგრეთ ვიგვემე“ [გურამიშვილი II, 2013:15]! რადგან ადამის ცოდვა „მას დღე აქეთ ვალად გვაძეს, ჩვენზედ არის რაც ეს სესხი“ [გურამიშვილი II, 2013:24], საჭიროა მისი სინანულითა და კეთილის ქმნით გამოსყიდვა. „დავითიანის“ ფინალურ ნაწილში მოცემული ლექსი „ადამის საჩივარი“ პირველმამისადმი მამართვით იწყება. იგი განიცდის, რომ მისი ბრალობის შედეგად საწუთროს ყველა მკვიდრი ამაოების მსხვერპლია. ლექსის დასასრულს პირველკაცის ლირიკულ გმირს სათქმელში თავად ავტორი ჩაენაცვლება. ადამი ამ შემთხვევაში „განზოგადებული სახეა. მასში მოიაზრება ყველა, ვინც პირველცოდვას იზიარებს“ [სირაძე, 1992:154]. პოეტი ადამის წუხილს თავის სატკივრად აცხადებს და იესოს ევედრება, მოიძიოს, როგორც დაკარგული ცხვარი:

„დავით გალად დანერგული

ვარ უშტო და მე უფესო.

აწ მომძებნოს დაკარგული

ვედრებ ქრისტეს მეუფესო“ [გურამიშვილი II, 2013:177]! ავტორი ისევ აგრძელებს ხსნისათვის ლოცვას და ამჯერად ადამის ნაცვლად უკვე პოეტის ლირიკული „მე“ ლაღადებს:

„ღმერთო! შენ შემქენ კაცადა ცეცხლი, ქარ, წყალი, მიწა, მე,

მე შენსა მცნებას გარდავზე, ამაღ ალარად მიწამე“ [გურამიშვილი II, 2013:177].

ადამის ცოდვის თანაგანცდასთან ერთად ქრისტიანის ვალია მაცხოვრის ჯვარზე ვნების ხსოვნა. „დავითიანის“ დაწერის მიზანიც სწორედ ეს იყო: „...ამად ვსთქვი ჯვარზედ ვნებული, ცრემლნი იდინოთ ღვარადო“ [გურამიშვილი I, 2013:4]. ქრისტეს ტკივილების ყველაზე მძაფრად თანაგანმცდელი დედა-ღვთისმშობელია. საზარელი წამებით გატანჯული ძის ხილვა გულს უკლავდა და უმძიმეს მწუხარებას აგრძნობინებდა. „ღვთისმშობლის ტირილში“ დავით გურამიშვილი გადმოსცემს მშობლის გლოვის ამბავს: „მოედვა მწარედ სახმილი, შეიქმნა დადაგულობით: დაეწო გული და ღვიძლი, ნაწლევნი გათანგულობით“ [გურამიშვილი I, 2013:30]. პოეტის ლირიკული გმირი იხსენებს გოლგოთის ტრაგედიას და თითქოს გრძნობს უფლის ჭრილობებით მიყენებულ ტკივილს. ამით ღვთისმშობლის ჭირის მოზიარებობასაც გამოხატავს. ლექსში „არია, რომელ არს გოდება“ ავტორის ლირიკული „მე“ გადმოსცემს ჯვარცმით გამოწვეული ვნების სიმწარეს: „მწარედ სახმილით დაგულსა ლახვარი დამსმია გულსა“ [გურამიშვილი I, 2013:182]... - ასეთი ტკივილის გამომხატველია 21-ე ფსალმუნი, რომელშიც სასწაულებრივად ნაწინასწარმეტყველები უფლის ჯვარცმა: „...განჯურიტნეს ჯელნი ჩემნი და

ფერწნი ჩემნი. და აღრაცხეს ყოველი ძუალები ჩემი” [ფს. 21, 16-17], - გოდებს მეფსალმუნე. პოეტის გულში ლახვრით მიყენებული ჭრილობის სიმძიმეს გრძნობს. ლახვარი უფლის ჯალათთა ერთ-ერთი იარაღია: „ლახვართა უგუმირა გურდსა მისსა“ [იოანე, 19, 34]. დავით გურამიშვილი, როგორც ქრისტიანი ავტორი, ამგვარად ხდება უფლის ვნების თანაგანმცდელი. ეს არის „ლიტურგიული აზროვნების“ [სირაძე, 1992:174] ერთ-ერთი ნათელი მაგალითი, რომელიც „დავითიანში“ გასაოცარი სიცხადით ვლინდება. სათქმელისადმი ამგვარი დამოკიდებულებით აიხსნება ლირიკული გმირის „ელეგიურ განწყობილება“ [უჯმაჯურიძე; 2005]. პოეტის მიზანია, პიროვნულად, უშუალოდ გაითავისოს ჯვარცმის ტკივილი თუ ღვთისმშობლის სევდა. „აქ უბრალოდ განცდის განზოგადება კი არ არის, არამედ, პირიქით, მისი კონკრეტიზირება ხდება“ [უჯმაჯურიძე; 2005]. აქვე აღსანიშნავია ის გარემოება, რომ ავტორი „ჯვარცმის ამბავში“ აღწერს მაცხოვრის ტანჯვას, თხრობა კი მესამე პირშია. შემდეგი ლექსის მიხედვით („ტირილი ღვთისმშობლისა“), წმ. მარიამის ლირიკული გმირი დატირებისა და თანაგანცდისკენ მოწოდებს მორწმუნეებს, რათა თავად მიიღონ სულიერი ნუგეში: „სულს ეცით მისგან ნუგეში, გულს ჭირნი უკუყარენით“ [გურამიშვილი I, 2013:30]. მომდევლო ლირიკულ ნაწარმოებში კი („მოთქმა ხმითა თავ-ბოლო ერთი“) პოეტი ასრულებს დედა-ღვთისმშობლის მოწოდებას და თავად ხდება ვნებული იესოს ჭირისუფალი. საყურადღებოა, რომ ამ ლექსში ავტორი, ფაქტობრივად, იმეორებს და განავცრობს „ჯვარცმის ამბავში“ გადმოცემულ საღვთო ისტორიას და ამჯერად თხრობას მეორე პირში წარმართავს, მიმართვის ობიექტი კი ქრისტეა. ამ გზით, ღვაწლის მიმდებლობისა და ტანჯვის გაზიარების თვალსაზრისით, ცდილობს, უშუალოდ პიროვნული ურთიერთობა ჰქონდეს უფალთან. აქვე საყურადღებოა რეფრენები. პირველით უფლის მიერ ადამიანისთვის გაღებული მსხვერპლის მნიშვნელობას წარმოაჩენს: „ჰქმენ სულგრძელება მათხედა და დასთმე შენ ჩვენთვის ესო“ [გურამიშვილი I, 2013:36]; მეორე რეფრენით ადამიანის მიერ მადლიერებით აღვლენილი სადიდებელია გადმოცემული: „დიდება მოთმინებასა შენსა, უფალო იესო“ [გურამიშვილი I, 2013:36]! ამგვარად ღვთისა და კაცის ურთიერთობა, ორმხრივი სიყვარული გამოიხატება. ეს შედეგია როგორც ლიტურგიკული აზროვნების, ისე ღმერთთან პიროვნული ურთიერთობის, რაც პოეტური გზითაა მიღწეული. ავტორი კონკრეტულ ისტორიულ ფაქტს „ზედროული მნიშვნელობით“, „უყამო ჟამიერად“ [სირაძე, 1992:175] აღიქვამს და წარმოაჩენს, მიზანი კი პიროვნული ლირიკის დამკვიდრებაა.

ლიტურგიკული აზროვნების ამგვარი პრინციპი დავით გურამიშვილის შემოქმედებაში, უპირველესად, წმ. პავლე მოციქულის ნააზრევს ეყრდნობა, რომლის თანახმად, ადამიანი თანაჯვარცმით მოიპოვებს ქრისტეში სიცოცხლეს: „ქრისტეს თანა ჯუარ-ცუმულ ვარ. ხოლო ცხოველ არღარა მე ვარ, არამედ ცხოველ არც ჩემ თანა ქრისტე“ [გალატ. 2, 19-20]. ამავე

ეპისტოლეში წმინდა მოციქული ღიად საუბრობს იმის შესახებ, რომ მაცხოვრის ვნების მოზიარე და მისი ტკივილის განმცდელია: „მე საწრეტელნი იგი უფლისა იესუსნი ჯორცთა შინა ჩემთა მიტვრთვან“ [გალატ. 6,17]. პოეტის სააზროვნო მოდელი ქრისტიანულ სწავლებაზე დაფუძნებული ქართული სასულიერო მწერლობის ტრადიციებითაც არის განპირობებული. იოანე მინჩხი წერს: „ვაშურვო აწ მკდომსა ჯორცთა ამით ჩემითა, რომლითაცა წარმწყმიდა სამოთხესა შინა, რამეთუ რომლითა მოვკუედ, მითვე აწ განვცხოველდი უხრწნელად და განვრცნა პირი ჩემი ზედა მტერთა ჩემთა“ [მინჩხი, 1987:286]. ამ სიტყვების მთავარ სათქმელს ეხმიანება დავით გურამიშვილის უფლის გამომხსენლი ღვაწლით გახარებული ლირიკული გმირის ნათქვამი: „ვითა დავდამდი, ისევ გავსთენდი! მე მოგვებოძა, გვესვეტ-გვებოძა, მე დაქცეული მისგან ავშენდი“ [გურამიშვილი I, 2013:146]. სხვაგან ჰიმნოგრაფი ამგვარად თანაგანიცდის მაცხოვრის ვნებას: „...საფლავსა შინა რაჟამ დავფვალ ქრისტეს თანა ჯორცთა, აღვდეგ მის თანა განღმრთობილი მადლითა“ [მინჩხი, 1987:288]. სააღდგომო საგალობელი კი უშუალოდ ავტორის პიროვნული სუბიექტის წარმოჩენის მაგალითია: „ჩემთვს დაადგრა ქალწულისა საშოსა მეორე მიზეზი ყოველთა მიზეზთაჲ, რამეთუ მიხილა ქმული ხატად თვსა მტერისა დაცემული... დაეფლა ქუეყანისა გულსა ჩემთვს, რომელი მომკლა სამოთხეს შინა მაცთურმან და დამფლა ჯოჯოხეთისა გულსა... აღდგა უხრწნელად და თანა აღმადგინა“ [მინჩხი, 1987:292]. საყურადღებოა აგრეთვე ისიც, რომ ავტორი აღნიშნული საგალობლის სათაურში თავის თავს ამგვარად მოიხსენიებს: „...იამბიკონი, თქუმულნი ნეტარისა ი[ო]ვანე მინჩხისანი. ზ, ფრთხილო, გულისხმა-ყავ და ჩემ ცოდვილისათვს ლოცვა ყავ, მღვდელი, ღმრთის მგალობელი“ [მინჩხი, 1987:292]. დავით გურამიშვილიც თვითდამკვიდრების საბოლოო ეტაპზე სასულიერო პირს სულის მოხსენიებას სთხოვს, ლექსს კი ამგვარად ასათაურებს: „მღრდელთ ვედრება დავით გურამიშვილისა“ [გურამიშვილი II, 2013:184].

პოეტის „ლიტურგიკული აზროვნება“ ლექს „ზუბოვკაში“ ამგვარად გამოიხატა: „ჩემის სიყვარულისათვის სცემეს ხელშეკრულსა, სახით ვხედავ ჩემთვის მკვდარსა სისხლით გაბასრულსა“ [გურამიშვილი I, 2013:191], - ეს ზოგადად ადამიანის სინანულის გამოხატვაცაა და მხსნელის უსამართლოდ დასჯის გამო ერთი კაცის, დავით გურამიშვილის, პიროვნული მწუხარე განცდა. მაცხოვარი კაცობრიობის ცხოვნებას შეეწირა, ამავდროულად მის მიერ გაღებული მსხვერპლი თითოეული ადამიანის მანუგეშებელია. დავით გურამიშვილი თავის პირად დანაშაულად მიიჩნევს უფლის წამებას და ამგვარად დასტირის ვნებულს: „შენ მიწაშიგან გმარხეო“ [გურამიშვილი I, 2013:185]! უფლის ტკივილის თანაზიარი და დედა-ღვთისმშობელთან ერთად მისი დამტირებელი კი იმედოვნებს, რომ გულწრფელი სინანულით შეძლებს ღმერთთან ყოფნას.

ამრიგად, თვითშემეცნების მოსურნე დავით გურამიშვილის ლირიკული გმირი ცდილობს, გააცნობიეროს ღვთის წინაშე თავისი, როგორც ზოგადადამიანური, ასევე პიროვნული პასუხისმგებლობა. მისი უმთავრესი დანიშნულება განღმრთობა-განსრულებაა, რაც, უპირველესად, საკუთარ თავში ღვთის ხატება-მსგავსების აღმოჩენით, ადამური თუ პირადი ცოდვების მონანიებით და მაცხოვრის ღვაწლის მიმღებლობითაა შესაძლებელი. პოეტი ხარობს იმით, რომ პირველმამის მსგავსად, გამოხსნილია „მველი ვალისაგან“ და ამჯერად ახალ მოვალეობას გრძნობს მხსნელის, ქრისტეს, წინაშე. ამ თვალსაზრისით, ცოდვათა დაძლევისა და მადლიერების მიზნით, თანაგანიცდის ჯვარცმული მაცხოვრის ტკივილსაც. დავით გურამიშვილისთვის პოეტური გზა გამხდარა თვითშემეცნებისათვის სულიერი გამრჯეობის ასპარეზი. ამიტომ ცდილობს, ლიტურგიკულ აზროვნებაზე დაფუძნებული პიროვნული ლირიკის დამკვიდრებას, რომელიც „ახალი ვალის“ გადახდის საშუალებად დაუსახავს.

ლიტერატურა:

1. **აღმაშენებელი დავით** - „გალობანი სინანულისანი“; რედ. ზ. კიკნაძე; თილისი, „ხელოვნება“; 1989 წელი; 80 გვ.
2. **ახალი აღთქმა** - წმ. გიორგი მთაწმინდელის რედაქციით კრიტიკულად დადგენილი ტექსტის მესამე სრული გამოცემა; საქართველოს საპატრიარქოს გამომცემლობა; თბილისი, 2003 წ. 228 გვ.
3. **ბასილი დიდი** - თხზულებანი; საქართველოს საპატრიარქოს გამომცემლობა; თბილისი, 2002 წ. 320 გვ.
4. **გრიგოლ ნოსელი** - „კაცისა შესაქმისათჳს“, „მატბერდის კრებული“, ბ. გიგინეიშვილისა და ელ. გიუნაშვილის გამოცემა, გამომცემლობა „მეცნიერება“; თბილისი, 1979; 429 გვ.
5. **გრიგოლ ნოსელი** - „სწავლა ლოცვისა და თარგმანებად „მამაო ჩვენოდაა“; საქართველოს მეცნიერებათა აკადემია, კ. კეკელიძის სახელობის ხელნაწერთა ინსტიტუტი; თბილისი, 2006 წ. 79 გვ.
6. **გურამიშვილი დ.** - „დავითიანი“; ორტომეული; გამომცემლობა „პალიტრა L“; თბ. 2013 წ. 336 [2] გვ.
7. **იოანე ოქროპირი** - „ღვთივ-შვენიერი სწავლანი, რომელსა ეწოდება ოქროს წყარო“; გამომცემლობა „კიდევაც დაიზრდებიან“; ფირმა „სადარა“; განმეორებით გამოცემა, სტამბა N 3; თბილისი, 1905 წ. 214 გვ.
8. **მინჩხი იოანე** - „იოანე მინჩხის პოეზია“, გამომცემლობა მეცნიერება, თბილისი, 1987 წ. 368 გვ.

9. **„მცხეთური ხელნაწერი“** - გამომცემლობა „მეცნიერება“; თბილისი; 1981 წელი; 544 გვ.
10. **რუსთაველი** - „ვეფხისტყაოსანი“; გამომცემლობა „საბჭოთა საქართველო“; თბილისი, 1966 წელი;
11. **სირაძე რ.** - „დავითიანი“ და ბიბლია“; „ქრისტიანული კულტურა და ქართული მწერლობა“; I; თბილისის უნივერსიტეტის გამომცემლობა; თბილისი, 1992; 229, [3] გვ.
12. **სულავა ნ.** - „ნათლისა გავხდე მიჯნური“; „დავით გურამიშვილი - 300“; საქართველოს მეცნიერებათა აკადემია; შოთა რუსთაველის სახელობის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტი; სამეცნიერო შრომების კრებული; თბილისი, 2005 წ. [ელექტრონული რესურსი] <http://www.nplg.gov.ge/gsd/cgi-bin/library.exe?e=d-00000-00---off-0civil2-civil2-01-1--0-10-0--0-0---0prompt-10--...-4----4---0-0l--11-ru-00---10-ka-50--00-3-help-00-0-00-11-1-1utfZz-8-00-0-11-1-0utfZz-8-00&a=d&cl=CL2.5&d=HASH01ed6c39090ae26b3841f24a.3.6&fbclid=IwAR1Aq2ovUhiQHxtSa4VSMshQG aMEtwUWeLLRtZPLhWRZE6H8I9MprYH8xw>
13. **უჯმაჯურიძე მ.** - „ელეგიური ნაკადი დ. გურამიშვილის ლირიკაში“ „დავით გურამიშვილი 300“; საქართველოს მეცნიერებათა აკადემია; შოთა რუსთაველის სახელობის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტი; სამეცნიერო შრომების კრებული; თბილისი, 2005 წ. [ელექტრონული რესურსი] <http://www.nplg.gov.ge/gsd/cgi-bin/library.exe?e=d-00000-00---off-0civil2--00-1----0-10-0---0---0prompt-10---4-----0-1l--10-ka-50---20-about---00-3-1-00-0-0-01-1-0utfZz-8-10&a=d&c=civil2&cl=CL2.6&d=HASH01ed6c39090ae26b3841f24a.3.7>
14. **ფარულავა გრ.** - „ადამიანი - ხატი და მსგავსი ღვთისა“; ლიტერატურული ჟურნალი „საგურამო“; #3; 2002 წ.
15. **ფსალმუნნი** - „მცხეთური ხელნაწერი“; გამომცემლობა „მეცნიერება“; თბილისი; 1983 წელი; 328 გვ.
16. **ხინთიბიძე ე.** - „შუასაუკუნეების სქოლასტიკური ტერმინები ვეფხისტყაოსანში“ (ავთანდილი - ლხინი, ნივთი და ვალი); ქართველოლოგი, თბილისი, 2009; გვ. 519-535; [ელექტრონული რესურსი] https://e-learning.tsu.ge/pluginfile.php/273820/mod_resource/content/1/519-535.pd

Eka Oragvelidze

Man - "Debtor of the God"**Abstract**

The main objective of Davit Guramishvili's poetic work is getting to know one's self. Thus, the author's lyrical "I" is clearly visible in the poem. In order to get to know one's self, meaning of the human existence needs to be explored. The image of God as well as the sinful nature has been inherited in the humankind.

Christ has redeemed the humankind from the captivity of original sin, paying the "old debt". "Davitariani" is based on such Christian ideology. On the one hand, the poet notes that God undertook the obligation to save his creatures in the first place. At the same time, Davit Guramishvili believes that he is indebted to God as he is born as his image, in his likeness. The second reason behind man's duty to God is the redemption of sins and the restoration of damaged image. The New Testament has imposed a "new debt" on mankind.

The main purpose of the "new man", which is deification, begins with the discovery of the likeness of God in himself, then - with repentance of the sins. At the end, the person on the path of personal perfection meets God.

Davit Guramishvili's lyrical character also starts to strive for "deification". He regrets that he has been robbed of the light of the Lord. Like a sinful Adam he is dressed in leather, and deprived of the sun of paradise, is buried in the abyss of hell.

Remembering the passion of the Savior on the cross is the duty of the Christian. He should sympathize with and mourn the martyrdom of Jesus with his own sins. The most ardent co-sufferer of the sufferings of Christ is the Mother of God. The poet's lyrical protagonist recalls the tragedy of Golgotha and seems to feel the pain inflicted by the Lord's wounds, expressing the communion of the sufferings of the Virgin. David Guramishvili, as a Christian author, thus becomes an accomplice of the Lord's passion.

Such a principle of liturgical thinking in the work of David Guramishvili, first of all, relies on the idea of St. Paul the Apostle, according to which the man would gain life in Christ through crucifixion. Such a concept is also revealed in the old Georgian theological poetry. It is noteworthy that the poet's lyrical protagonist will also replace Adam and by considering his mourning as his own tragedy, he tries to establish a personal "I".

The poet sympathizes with the Adam's sin. However, he rejoices by the fact that he is freed from the "old debt" and this time he feels a new duty towards the Savior, Christ. For Davit Guramishvili, the poetic path has become an arena of spiritual victory in order to get to know one's self. Therefore he establishes a personal lyric based on liturgical consciousness. The poet, through his work, aims to glorify the Savior, express gratitude and love towards him and thus pay the "new debt".

Key words:

David Guramishvili Lyrical "I", Adam's Sin

რეცენზენტი: პროფესორი ალ. ლევიცკი